

**Ю.Л. Юринець, М.Л. Белкін, Л.М. Белкін**

Національний авіаційний університет  
просп. Космонавта Комарова, 1, 03680, Київ, Україна,  
+380 44 406 7901, iurynetsjulia@ukr.net

## ПРАВОВА ОХОРОНА АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА



**Вступ.** Розвиток права інтелектуальної власності рухався переважно у напрямку посилення захисту цих прав. Однак це призводить до обмеження використання об'єктів інтелектуальної власності. Отже, необхідним є пошук належного балансу між інтересами володільців та суспільства.

**Проблематика.** Питання правової охорони авторського права і суміжних прав національний законодавець повинен вирішувати з урахуванням міжнародного регулювання. На сьогодні у світі створено розгалужену систему міжнародних актів у цій галузі, зокрема й в окремих суперечливих аспектах, які потребують комплексного підходу, створюючи при цьому можливості маневрування між різними нормами, втіленими у різних актах. Тому порівняння окремих аспектів правового регулювання авторського права і суміжних прав за 9 ключовими міжнародними актами у цій галузі (Бернська конвенція, Всесвітня конвенція про авторське право, Договір про міжнародну реєстрацію аудіо-візуальних творів, Договори Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) — про авторське право та про виконання і фонограми, Римська конвенція, Женевська конвенція, Брюссельська конвенція про поширення сигналів, що несуть програми, які передаються через супутники, Угода TRIPS) між собою та з українським законодавством є актуальним з точки зору оптимізації правового регулювання.

**Мета.** Узагальнення міжнародного правового регулювання авторських і суміжних прав та порівняння його з українським правовим регулюванням.

**Матеріали й методи.** Застосовано методи документального аналізу й синтезу, порівняльного аналізу, об'єктивної істини та ін.

**Результати.** В законодавстві України абсолютизується охорона авторського права і суміжних прав. У контексті міжнародного дискурсу щодо лібералізації обмежень на використання об'єктів інтелектуальної власності українське правове регулювання не повною мірою відповідає сучасним міжнародним тенденціям.

**Висновки.** Абсолютизація захисту авторських і суміжних прав не означає автоматичного приведення такого захисту до міжнародних стандартів. Останнім часом у світі склалося розуміння необхідності гармонізації інтересів авторів (виконавців) з інтересами суспільства на доступ до об'єктів цих прав.

*Ключові слова:* авторське право, суміжні права, виключне право, баланс інтересів.

Як зазначено у ч. 1 ст. 27 Загальної декларації з прав людини від 10.12.1948 р., кожна людина має право вільно брати участь у культурному житті суспільства, насолоджуватися мистецтвом, брати участь у науковому прогресі і користуватися його благами. При цьому у ч. 2 ст. 27 цієї Декларації вказано, що кожна

людина має право на захист її моральних і матеріальних інтересів, що є результатом наукових, літературних або художніх праць, автором яких вона є.

У ч. 1 ст. 15 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 р. передбачено, що держави, які беруть участь у цьому Пакті, визнають право кожної людини

на: користування захистом моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з будь-якими науковими, літературними чи художніми працями, автором яких вона є, але при цьому і на користування результатами наукового прогресу та їх практичне застосування.

Отже, в аспекті забезпечення (охорони) прав інтелектуальної власності вирішується двоєдине завдання: з одного боку, охорона прав інтелектуальної власності, а з іншого боку, забезпечення доступу громадян і суспільства в цілому до відповідних творів — об'єктів інтелектуальної власності.

Так, у дисертаційному дослідженні [1] визначено, що у праві інтелектуальної власності Європейського Союзу (ЄС) відбувається переміщення балансу інтересів творця об'єкта інтелектуальної власності та користувачів цими об'єктами на користь комерційних користувачів. В. Валле звертає увагу на небезпеку абсолютизації в Україні охорони прав інтелектуальної власності та неадекватного розуміння ролі цих прав для економічного, соціального і культурного розвитку країни [2, с. 5]; дослідник зазначає, що, зокрема, тенденція збільшення строку авторського права означає збідніння «суспільного архіву» творів унаслідок встановлення тривалішого періоду їхнього перебування у статусі приватної власності, що обмежує розвиток творчої діяльності суспільства, науки і культури та, врешті-решт, порушує права людини (такі, наприклад, як право на знання, свободу слова тощо) [2, с. 166]. Батько авторського права Т. Джефферсон завжди побоювався, що це право може перетворитися на монополію власників у разі значного терміну його дії. Це побоювання виправдалося [3]. Сумніви у корисності подовження дії авторського права в контексті доступу до об'єктів авторського права висловлюють й інші спеціалісти [4, 5]. З цього приводу варто звернути увагу на те, що у цитаделі боротьби з «піратством» в інтелектуальній сфері — США — діє гнучка система обґрунтування суспільної доцільності використання твору, коли судовою практикою

встановлено концепцію «добросовісного використання» (Fair Use). Згідно із зазначеною концепцією, суди мають право визнавати ті чи інші дії щодо охоронюваних творів правомірними, не чекаючи внесення змін до законодавства. У підсумку, відкривається шлях для прискореного впровадження нових технологій і появи нових пристроїв і сервісів [4]. Окремі питання цієї тематики також висвітлено у працях [6–8].

Варто зазначити, що навіть у спеціалізованих міжнародних актах, присвячених охороні прав інтелектуальної власності, визнається необхідність пошуку балансу між правами авторів (виконавців і виробників) культурного продукту та доступом суспільства до відповідних культурних надбань. Так, у преамбулах Договорів Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) від 20.12.1996 р. про авторське право (ДАП) та про виконання і фонограми (ДВФ) наголошується на необхідності збереження балансу між правами авторів (виконавців і виробників) та інтересами широкої публіки, особливо в галузі освіти, наукових досліджень і доступу до інформації. У ст. 7 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Додаток 1С до Угоди про заснування Світової організації торгівлі (СОТ) (Угода TRIPS)) метою захисту та контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності визначено сприяння запровадженню технологічних нововведень та передачі й розповсюдженню технологій для обоюдної вигоди виробників і користувачів технологічних знань у такий спосіб, що сприяє соціальному та економічному добробуту, а також балансу прав і обов'язків.

Отже, нижчевикладене наукове дослідження має на меті узагальнення міжнародного правового регулювання авторських і суміжних прав та порівняння його з українським правовим регулюванням в контексті пошуку належного балансу між захистом права інтелектуальної власності та доступом до об'єктів інтелектуальної власності і є своєчасним та актуальним.

Сучасний політичний, економічний та й загальний цивілізаційний розвиток України відбувається під знаком європеїзації, тобто зближення з Європою, її політичними, правовими, технологічними та культурними традиціями. Правовою базою такого зближення є Угода 2014 року між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншого (далі – Угода про асоціацію). Згідно ч. 1 ст. 158 зазначеної Угоди, Сторони забезпечують належне та ефективно виконання зобов'язань за міжнародними договорами у сфері інтелектуальної власності, учасниками яких вони є, зокрема за Угодою TRIPS. Згідно ст. 161 Угоди про асоціацію, Сторони дотримуються: а) ст.ст. 1–22 Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (1961 р.) (Римська конвенція); б) ст.ст. 1–18 Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів (1886 р., з останніми змінами у 1979 р.) (Бернська конвенція); в) ст.ст. 1–14 Договору ДАП; г) ст.ст. 1–23 Договору ДВФ.

Важливо зазначити, що хоча вказані міжнародні акти регулюють принципи правової охорони авторського права і суміжних прав гуманітарного спрямування, вони мають також важливе значення у галузі науки, техніки та технологій. Так, ще у Бернській конвенції (ч. 1 ст. 2) було зазначено, що термін «Літературні і художні твори» охоплює всі твори в галузі літератури, науки і мистецтва, яким би способом і в якій би формі вони не були виражені. З посиланням на правила, встановлені Бернською конвенцією для літературних творів, встановлено охорону комп'ютерних програм і баз даних (Угода ДАП, ст.ст. 4, 5; Угода TRIPS, ст. 10; Угода про асоціацію, ч. 1 ст. 180). У наведених вище положеннях Угод ДАП, ДАФ, TRIPS щодо необхідності досягнення балансу інтересів особливу увагу звернено саме на значення цих угод щодо науки та технологій. Отже, міжнародні акти, розглянуті нижче, ма-

ють значення не тільки безпосередньо у галузі гуманітарної культури, але й для науки, технологій, комп'ютеризації.

Як зазначено у дисертаційному дослідженні [9], наявна система правової охорони результатів інтелектуальної творчості почала складатися порівняно нещодавно. Лише з прийняттям в Англії у 1623 р. першого закону про охорону винахідників і в 1710 р. так званого Статуту Королеви Анни було покладено початок створенню такого механізму правового захисту результатів творчості. Нині, на початку XXI ст., можна говорити вже про полісистемність правової охорони результатів інтелектуальної діяльності. На сьогодні склався комплекс міжнародно-правових угод універсального характеру, що стосуються інтелектуальної власності, вісім з яких (Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів, Всесвітня конвенція про авторське право, Договір про міжнародну реєстрацію аудіовізуальних творів (FRT), Договори ВОІВ – ДАП і ДАФ, Міжнародна конвенція про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (Римська конвенція), Женевська конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм, Брюссельська конвенція про поширення сигналів, що несуть програми, які передаються через супутники) враховані в огляді [10], та додатково Угода TRIPS, яку не наведено в зазначеній праці, але вона є обов'язковою для України, як члена Світової організації торгівлі (СОТ) та сторони Угоди про асоціацію. Більше того, Угода TRIPS зобов'язує країни-члени СОТ дотримуватися вимог Бернської (ст.ст. 1–21), Женевської, Римської конвенцій та Договору ДВФ, навіть якщо ці країни не є учасниками відповідних Конвенцій (договорів), на що для країн-членів ЄС окремо вказано Судом ЄС у рішенні від 26.04.2012 р. по справі C-510/10, де Суд ЄС, зокрема, зазначив [11], що ЄС, хоча і не є учасником Бернської Конвенції, тим не менше зобов'язаний дотримуватися її статей 1–21, відповідно до Угоди TRIPS, в якому ЄС

бере участь. При цьому, ті виключення, які допускаються для учасників вказаних Конвенцій (договорів), допускаються і для членів СОТ, про що такий член повинен повідомити не тільки адміністратора(-ів) відповідних Конвенцій (договорів), але й Раду TRIPS. Відомості про наведені правові акти та про їх ратифікацію (приєднання) Україною наведено у табл. 1.

Бернська Конвенція надає юридичний захист значній кількості творів в галузі літератури, науки і мистецтва, зокрема кінематографічним творам та творам у галузі архітектури. Як зазначено вище, за правилами Бернської конвенції захист надається комп'ютерним програмам і базам даних. Аналогічні об'єкти захисту в українському законодавстві наведені у ст. 433 Цивільного кодексу України та у ст. 8 За-

кону України «Про авторське право і суміжні права» (далі — Закон № 3792-ХІІ). Зроблені порівняння свідчать про відповідність об'єктів захисту, визначених українським законодавством, Бернській Конвенції [6, с. 266–268]. Варто зауважити, що Україна не скористалася правом, наданим ч. 2 ст. 2 та ч. 1 ст. 2bis Бернської Конвенції щодо відмови в охороні творів, якщо вони не закріплені в тій або іншій матеріальній формі, а також політичних і судових промов, оскільки, згідно з ч. 1 ст. 433 Цивільного кодексу України, право на захист мають лекції, промови, проповіді та інші усні твори, а за ч. 2 ст. 11 Закону № 3792-ХІІ авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення; для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлен-

Таблиця 1

Універсальні міжнародні акти у галузі авторського права та суміжних прав

Назва документу	Дата прийняття	Адміністратор	Відомості про ратифікацію Україною відповідним Законом України (ЗУ)	Чинність відповідно до Угоди про асоціацію
Угода TRIP	15.04.1994, нова редакція 06.12.2005	СОТ	ЗУ № 250-VI від 10.04.2008 (приєднання до СОТ)	Чинна
<i>У галузі авторського права</i>				
Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів	24.07.1971	ВОІВ	ЗУ № 189/95-ВР від 31.05.1995	Чинна
Universal Copyright Convention (UCC), Париж	06.09.1952, переглянута 24.07.1971	ЮНЕСКО	Постанова Верховної Ради України від 23.12.1993 № 3794-ХІІ	—
Договір про міжнародну реєстрацію аудіовізуальних творів (FRT)	18.04.1989	ВОІВ	Не ратифіковано	—
WIPO Copyright Treaty (WCT)	20.12.1996	ВОІВ	ЗУ № 2733-III від 20.09.2001	Чинна
<i>У галузі суміжних прав</i>				
Римська конвенція	26.10.1961	ЮНЕСКО	ЗУ № 2730-III від 20.09.2001	Чинна
Женевська конвенція	29.10.1971		ЗУ № 738-XIV від 15.06.1999	—
WIPO Performances and Phonograms Treaty (WPPT)	20.12.1996	ВОІВ	ЗУ № 2732-III від 20.09.2001	Чинна
Брюссельська конвенція про поширення сигналів, через супутники	21.05.1974	ЮНЕСКО	Участь СРСР з 20.01.1989	—

ня, а також виконання будь-яких інших формальностей.

Бернська конвенція надає такі види охорони:

- ✦ авторам літературних і художніх творів — виключне право дозволяти: перекладати і дозволяти переклади своїх творів (ст. 8); відтворення творів будь-яким чином і в будь-якій формі (ч. 1 ст. 9); передачу своїх творів в ефір або публічне повідомлення цих творів будь-яким іншим способом бездротової передачі знаків, звуків або зображень; будь-яке публічне повідомлення засобами дротового чи бездротового зв'язку, повторно переданого в ефір твору, якщо таке повідомлення здійснюється іншою організацією, ніж первісна; публічне повідомлення переданого в ефір твору за допомогою гучномовця або будь-якого іншого апарату, що передає знаки, звуки або зображення (ч. 1 ст. 11bis); публічне читання своїх творів, зокрема й таке публічне читання, яке здійснюється будь-якими засобами або способами; передачу будь-яким способом читання їх творів для загального відома (ч. 1 ст. 11ter); дозволяти переробки, аранжування й інші зміни своїх творів (ст. 12); кінематографічну переробку, чи її наступну переробку у будь-яку іншу художню форму, і відтворення творів та поширення перероблених або відтворених таким способом творів; публічний показ і виконання перероблених або відтворених таким способом творів і повідомлення їх дротовими засобами зв'язку для загального відома (ст. 14);
- ✦ авторам драматичних, музично-драматичних і музичних творів — виключне право дозволяти: публічний показ і виконання своїх творів, зокрема і їх перекладів, а також публічний показ і виконання, здійснювані будь-якими засобами і способами; передачу будь-яким способом постановок і виконань творів для загалу (ст. 11);

Договір ВОІВ про авторське право (ДАП) додатково надає такі види охорони:

- ✦ авторам комп'ютерних програм та баз даних — повний захист відповідно до Бернської конвенції (ст. 4);
- ✦ авторам літературних і художніх творів — виключне право дозволяти розповсюдження серед широкого загалу: оригіналу й примірників своїх творів шляхом продажу або іншої передачі права власності (ч. 1 ст. 6); через дротові або недротові засоби зв'язку, зокрема й розповсюдження своїх творів серед широкої публіки у такий спосіб, що представники останньої можуть мати доступ до таких творів у будь-якому місці і в будь-який час за їх власним вибором (ст. 8);
- ✦ авторам комп'ютерних програм (додатково до згаданих у ст. 4), кінематографічних творів, творів, втілених у фонограмах — дозволяти комерційний прокат для публіки оригіналів або примірників своїх творів, крім введення обмежень щодо комп'ютерних програм, якщо сама програма не є головним об'єктом прокату; та щодо кінематографічних творів, якщо такий комерційний прокат не призводить до широкого копіювання таких творів, що завдає суттєвої шкоди виключному праву на відтворення (ст. 7).

Угода TRIPS, по суті, повторює положення ст.ст. 4–6 Договору ВОІВ (відповідно це ч. 1 ст. 10, ч. 2 ст. 10, ст. 11 Угоди TRIPS), але додатковий захист авторам літературних і художніх творів не надається.

Для порівняння зазначимо, що, відповідно до ч. 3 ст. 15 Закону № 3792-XII, в Україні авторам творів надаються як види охорони авторських прав права дозволяти або забороняти: 1) відтворення творів; 2) публічне виконання й публічне сповіщення творів; 3) публічну демонстрацію та публічний показ; 4) будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, ніж та, що здійснила перше оприлюднення; 5) переклади творів; 6) переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів; 7) включення творів як складових частин до збірників, антологій, енциклопедій тощо; 8) розповсюдження



творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників твору; 9) подання своїх творів до загального відома публіки так, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у будь-який час за їх власним вибором; 10) здавання в майновий найм і (або) комерційний прокат після першого продажу, відчуження іншим способом оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, баз даних, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі або у формі, яку зчитує комп'ютер; 11) імпорт примірників творів.

Порівняння цих видів правової охорони з наведеними вище конвенційними дозволяє зробити висновок про їх відповідність у цілому. Зокрема, розглядаються як різні види охорони відтворення творів (п. 1), з одного боку, та розповсюдження творів (п. 8), з іншого боку, як це передбачено у Договорі ДАП (первісно Бернська конвенція захищала право дозволяти чи забороняти відтворення творів, без зазначення розповсюдження).

Разом із тим, Закон № 3792-ХІІ містить в окремих випадках надлишкові гарантії захисту, що тягне необґрунтовані обмеження доступу. Серед прикладів надлишкових гарантій авторського права у Законі № 3792-ХІІ слід вказати на такі: а) для включення творів як складових частин до збірників, антологій, енциклопедій тощо необхідним є отримання дозволу правовласника (п. 7). Така вимога відсутня у Бернській конвенції, Угодах ДАП та TRIPS. У ч. 5 ст. 2 Бернській конвенції міститься загальна вимога дотримуватися прав таких правовласників, але відсутні будь-які заборони на повторні перевидання легально виданих творів; б) необхідність отримання дозволу правовласника на будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, ніж та, що здійснила перше оприлюднення (п. 4), прописана так, що

поширюється не тільки на випадки сповіщення засобами дротового або бездротового зв'язку (ч. 1 ст. 11bis Бернської конвенції), а й друкарським способом; в) абсолютизовано необхідність отримання дозволу правовласника на комерційний прокат (п. 10). Такого обмеження у Бернській конвенції немає. Вперше воно з'явилося у Договорі ДАП (ст. 7), а пізніше практично у тому ж вигляді його повторено в Угоді TRIPS і стосується воно виключно комп'ютерних програм, кінематографічних творів, творів, втілених у фонограмах. При цьому комерційний прокат кінематографічних творів не обмежується, якщо здійснюється без копіювання, а програм — якщо сама програма не є головним об'єктом прокату; г) абсолютизовано необхідність отримання дозволу правовласника на переклади творів (п. 5). Дійсно, Бернська конвенція містить вимогу надання правовласнику виключного права перекладати самі чи дозволяти перекладати свої твори (ст. 8). Конвенція ЮНЕСКО (Париж, 24.07.1971 р.) передбачає такі ж гарантії (ч. 1 ст. 5), але у ч. 2 ст. 5 зазначено, що будь-яка Договірною державою може своїм внутрішнім законодавством висунути умови надання таких гарантій, тобто такі гарантії не є безумовними. При цьому, згідно з ст. 19 цієї ж Конвенції, у разі розбіжностей між положеннями інших існуючих конвенцій чи домовленостей та положеннями Конвенції ЮНЕСКО, положення Конвенції ЮНЕСКО матимуть переважну силу. Отже, національний законодавець може відступити від Бернської конвенції на підставі Конвенції ЮНЕСКО.

Іншим елементом охорони авторського права та суміжних прав є строк охорони. Строки, що встановлені в різних Конвенціях, наведено у таблиці 2.

Порівняння свідчить про те, що в Україні передбачено найдовший термін охорони — увесь час життя автора плюс 70 років. При цьому Бернська конвенція передбачає захист — увесь час життя автора плюс 50 років (а для кінематографічних творів, фотографічних тво-

рів і творів прикладного мистецтва взагалі дозволяється не прив'язувати обчислення терміну охорони до часу життя автора), а Конвенція ЮНЕСКО виділяє ще менше — увесь час життя автора плюс не менше 25 років. З іншого боку, Угода TRIPS дозволяє взагалі не прив'язувати обчислення терміну охорони до часу життя автора і встановити строк 50 років від моменту появи твору (що приблизно є тотожним Конвенції ЮНЕСКО). Отже, з урахуванням вищенаведеного пріоритету Конвенції ЮНЕСКО, є можливість встановити менший термін, ніж зараз у Законі № 3792-ХІІ, що більшою мірою буде орієнто-

вано на забезпечення доступу до творчих надбань людства.

Стосовно ролі Бернської конвенції в охороні суміжних прав, то, як зазначено у виданні [12], Римська конвенція не визнала особистих немайнових прав виконавців. Однак, на думку В. Валле [2, с. 121–122], цю прогалину до прийняття Договору ДВФ заповнювала ст. 6bis Бернської конвенції, відповідно до якої, незалежно від майнових прав автора і навіть після відступлення цих прав, він має право вимагати визнання свого авторства на твір і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні цього твору, а та-

Таблиця 2

Терміни охорони прав інтелектуальної власності за міжнародними Конвенціями та за українським законодавством

Бернська Конвенція	Договір ВОІВ (ДАП)	Угода TRIPS	Конвенція ЮНЕСКО (Париж, 24.07.1971)	Закон України № 3792-ХІІ
<p>Стаття 7</p> <p>(1) Термін охорони, за цією Конвенцією, становить увесь час життя автора і ще п'ятдесят років після його смерті.</p> <p>(2) Проте для кінематографічних творів країни – учасниці Конвенції мають право передбачити, що термін охорони закінчується через п'ятдесят років після того, як твір, за згодою автора, було зроблено доступним для загалу, або, якщо протягом п'ятдесяти років з часу створення такого твору ця подія не настала, термін охорони закінчується через п'ятдесят років після створення твору.</p> <p>(4) За законодавством країн – учасниць Конвенції зберігається право визначати термін охорони фотографічних творів і творів прикладного мистецтва, охоронюваних у якості художніх творів; проте цей термін не може бути меншим двадцяти п'яти років від часу створення такого твору.</p>	<p>Стаття 9</p> <p>Тривалість охорони фотографічних творів</p> <p>Щодо фотографічних творів, Договірні Сторони не застосовують положення статті 7 (4) Бернської конвенції</p>	<p>Стаття 12</p> <p>Строк захисту</p> <p>Якщо строк захисту твору, крім фотографічного твору або твору прикладного мистецтва, обчислюється на основі, іншій, ніж тривалість життя людини, такий строк повинен бути не меншим 50 років від кінця календарного року дозволеної відповідною особою публікації, або у разі, коли такої дозволеної відповідною особою публікації протягом 50 років від часу створення цього твору не було, — то 50 років від закінчення календарного року створення такого твору</p>	<p>Стаття IV</p> <p>2. а) Термін охорони творів, що надається відповідно до цієї Конвенції, не може бути коротшим періоду, що охоплює час життя автора і ще двадцять п'ять років після його смерті</p>	<p>Стаття 28</p> <p>Строк дії авторського права</p> <p>1. Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення і починає діяти від дня створення твору.</p> <p>2. Авторське право діє протягом усього життя автора і ще 70 років після його смерті, крім випадків, передбачених цією статтею</p>

кож будь-якому іншому посягання на твір, здатному завдати шкоди честі або репутації автора. Бернська конвенція (ст. 18) має значення для захисту суміжних прав ще й тому, що Угода TRIPS (ч. 6 ст. 14) поширює норми ст. 18 і на суміжні права.

Першим міжнародним актом щодо надання правової охорони трьом категоріям бенефіціарів суміжних прав (виконавцям, виробникам фонограм і організації мовлення) стала Римська конвенція. Ця конвенція, зокрема, містить: визначення, регламентацію строків охорони суміжних прав, вимогу надання національного режиму охорони іноземним бенефіціарам, види охорони, положення про обов'язковість дотримання формальностей для визнання суміжних прав, обмеження суміжних прав. Прийнята згодом Женевська конвенція від 29.10.1971 р. в деяких аспектах розширює та уточнює Римську конвенцію щодо виробників фонограм. Так, під розповсюдженням фонограм Женевська конвенція розуміє поширення серед публіки не тільки повної фонограми, але й її частини; при маркуванні фонограм Женевська конвенція вимагає не тільки зазначення виконавця, а й виробника фонограм. Є також певні розбіжності у зазначенні обмежень суміжних прав.

Римська конвенція надає такі види охорони:

- ✦ виконавцям — право запобігати без їх згоди: здійсненню запису виконання, здійсненню телерадіопередачі або публічного сповіщення виконання (за винятком, коли виконання було передано в ефір або здійснюється з використанням узгодженого запису), відтворенню запису виконання, якщо первинний звуковий запис було здійснено без їхньої згоди або всупереч умовам наданої згоди;
- ✦ виробникам фонограм — право дозволяти або забороняти пряме або опосередковане відтворення своїх фонограм;
- ✦ організаціям мовлення — право дозволяти або забороняти: (а) ретрансляцію своїх телерадіопередач; (б) запис своїх телерадіо-

передач; (с) відтворення записів своїх телерадіопередач, виготовлених без їхньої згоди або всупереч умовам наданої згоди; (d) публічне сповіщення своїх телерадіопередач, якщо воно здійснюється в місцях, доступних для публіки за вхідну плату.

Женевська конвенція не вводить додаткових видів суміжних прав.

Слід зазначити, що право організації мовлення, позначене літерою d), не є абсолютним, оскільки національним законодавством можуть передбачатися особливості реалізації телерадіомовлення.

Угода TRIPS (чч. 1–3 ст. 14) повторює суміжні права, зазначені у Римській конвенції. Вона ж (ч. 6 ст. 14) дозволяє державам-учасникам вводити обмеження на здійснення суміжних прав, які передбачені Римською конвенцією.

Важливим є встановлення строків охорони суміжних прав. Як Римська конвенція, так і Женевська конвенція (для виробників фонограм) встановлює строк охорони 20 років. Однак вже угода TRIPS збільшує строк охорони суміжних прав виконавців і виробників фонограм до 50 років. Отже, члени СОТ повинні були узгодити своє законодавство відповідно до цієї вимоги. Це рішення навряд чи можна вважати виваженим, оскільки воно порушує баланс між інтересами правласника та суспільства, обмежуючи доступ останнього до культурних надбань. У випадку з угодою TRIPS слід визнати, що, якщо більш жорсткий захист прав виконавців можна вважати більш-менш справедливим, оскільки в зазначеному випадку мова йде про введення в обіг записів, які вводити в обіг виконавець не збирався (але такий запис може мати історичну цінність, і тому термін охорони 50 років є справедливим), то охорона протягом 50 років фонограм, випущених з комерційною метою, на яких їх правласники вже заробили, є несправедливим.

Як і у випадку з авторським правом, український законодавець передбачив надлишковий захист і суміжним правам, надавши (ч. 3 ст. 44 Закону № 3792-XII) і організаціям мовлення



строк охорони 50 років, хоча наперед варто зазначити, що такий строк для цієї категорії суб'єктів авторських прав не встановив навіть Договір ДВФ, який, як буде викладено нижче, розроблено з явним пріоритетом на користь суб'єктів авторських прав.

Важливо також дослідити випадки, коли міжнародні акти дозволяють обмежувати суміжні права. Такі обмеження важливі в контексті гармонізації відносин між інтересами правовласника та інтересами забезпечення доступу до культурних цінностей. В цьому сенсі Римська конвенція дозволяє (ст. 15) обмежувати суміжні права суб'єкта таких прав у деяких спеціальних випадках (використання в особистих цілях; використання коротких уривків з метою повідомлення про поточні події; короткочасного звукового запису, здійснюваного організацією мовлення на своєму власному обладнанні і для своїх власних передач; використання виключно в учбових або науководослідних цілях), а також, незалежно від цих випадків, — такі ж обмеження, які передбачені її національним законодавством і підзаконними актами щодо охорони авторського права на твори літератури і мистецтва. Ще раз зазначимо, що право на встановлення обмежень суміжних прав Угода TRIPS пов'язує виключно з дотриманням вимог Римської конвенції і жодних інших заборон на встановлення таких обмежень не передбачає. За таких умов, наприклад, згідно з ч. 2 ст. 9 Бернської конвенції, за законодавством країн Союзу зберігається право дозволяти відтворення літературних і художніх творів у певних особливих випадках за умови, що таке відтворення не завдає шкоди нормальному використанню твору і не зачіпає будь-яким необґрунтованим способом законні інтереси автора. Згідно зі ст. 10 цієї Конвенції, дозволяється використання цитат із твору, який правомірно зроблено доступним для загального відома, за умови дотримання добрих звичаїв і в обсязі, виправданому поставленою метою, зокрема й цитування статей із газет і журналів у формі оглядів преси. Законодавст-

вом країн і спеціальними угодами, які укладені або будуть укладені між ними, може бути дозволено використання літературних або художніх творів у обсязі, виправданому поставленою метою, як ілюстрацій у виданнях, радіо- і телевізійних передачах і звукозаписах або зображення навчального характеру за умови, що таке використання здійснюється при дотриманні добрих звичаїв.

Отже, якщо відступлення від авторського права на твори літератури і мистецтва в зазначених випадках не суперечить міжнародним зобов'язанням держав, то не буде суперечити таким зобов'язанням і дозвіл відступити від дотримання суміжних прав. Щоправда, Женевська конвенція дозвіл на відтворення фонограм в таких випадках додатково пов'язує із відсутністю їх експорту (п. b ст. 6).

Подальше підсилення рівня захисту суміжних прав виконавців і виробників фонограм забезпечує Договір ДВФ. Цей Договір пов'язаний з Римською конвенцією та Угодою TRIPS [416, с. 121]. У цілому, застосування положень Римської конвенції не є обов'язковим для країн-учасниць Договору ДВФ [2, с. 121] (звичайно, якщо тільки відповідна країна не є учасницею Римської конвенції). Договір містить посилання лише на деякі положення Римської конвенції та повторює її структуру (зокрема, ст. 2 договору ДВФ «Визначення» містить дефініції, наведені у статті 3 Римської конвенції; стаття 3 договору ДВФ щодо реалізації принципу національного режиму відповідає статті 4 Римської конвенції і навіть визначає через посилання на Римську конвенцію перелік осіб, до яких застосовується принцип національного режиму).

Водночас, порівняно із Римською конвенцією, Договір ДВФ вводить нові положення: про особисті немайнові права виконавців (ст. 5), що розвиває статтю 6bis Бернської конвенції (зазначене відмічалось вище); нові види захисту немайнових прав (ст.ст. 9, 10, 12, 13, 14); збільшує термін охорони суміжних прав виконавців і виробників фонограм до 50 років, як

це раніше було зроблено в Угоді TRIPS; вводить зобов'язання країн-учасниць забезпечити в національному законодавстві правову охорону і ефективні засоби правового захисту від обходу існуючих технічних засобів захисту суміжних прав, а також від спотворення електронної інформації про управління правами.

Договір ДВФ додатково надає такі види охорони: а) виконавцям — виключне право дозволяти: комерційний прокат, з урахуванням вимог національного законодавства (ст. 9); доведення до загального відома своїх виконань, записаних на фонограмах, через дротові або бездротові засоби зв'язку (ст. 10); б) виробникам фонограм — виключне право дозволяти: доведення до загального відома оригіналу і примірників своїх фонограм шляхом продажу або іншим шляхом передачі права власності (ст. 12); комерційний прокат (ст. 13); доведення до загального відома своїх фонограм через дротові і бездротові засоби зв'язку (ст. 14).

Договір ДВФ не поширюється на організації мовлення.

Щодо прокату слід зазначити, що виключне право суб'єктів суміжних прав дозволяти комерційний прокат комп'ютерних програм та/або фонограм введено ще Угодою TRIPS (ч. 4 ст. 14 у системному зв'язку із ч. 1 ст. 11). Однак такі права для виконавців Угода TRIPS не вводила.

Якщо порівняти зазначені норми міжнародного права у галузі суміжних прав з українським законодавством, то можна узагальнити: а) базовим законом України щодо регулювання суміжних прав є Закон № 3792-ХІІ; б) водночас такі дефініції, як «ретрансляція» та «мовлення (телерадіомовлення)» у Законі № 3792-ХІІ не визначаються і встановлені Законом України «Про телебачення і радіомовлення»; в) Закон № 3792-ХІІ надає однаковий захист поруч із фонограмами і відеограмам, хоча розглянутими Конвенціями це не вимагається. Більше того, в ст. 11 Угоди TRIPS прямо передбачено інший режим охорони для відеозапису, ніж для фонограм; г) Закон № 3792-ХІІ

в цілому відтворює вимоги Договору ДВФ і Угоди TRIPS, однак у певних випадках підсилює охорону суміжних прав на користь їх суб'єктів. Наприклад, у Договорі ДВФ право на встановлення обмежень щодо суміжних прав, аналогічних на обмеження авторських прав на літературні і художні твори, нічим не обумовлено. Водночас, в ст. 42 Закону № 3792-ХІІ з цього приводу вводяться додаткові умови. При цьому, якщо відносно фонограм такі обмеження можна обґрунтувати вимогами Женевської конвенції, то відносно виконань, відеограм, програм мовлення, такі обмеження не випливають безпосередньо з міжнародних зобов'язань; д) Закон № 3792-ХІІ вводить підвищений термін (50 років) охорони суміжних прав організацій мовлення на програми мовлення, хоча така обов'язковість встановлення такого терміну не передбачається жодною міжнародною угодою; е) пп. е) ч. 1 ст. 40 Закону № 3792-ХІІ передбачає виключне право суб'єктів суміжних прав дозволяти чи забороняти іншим особам ввезення на митну територію України фонограм, відеограм та їх примірників з метою їх поширення серед публіки. Обов'язковість встановлення такого права не передбачено жодною міжнародною угодою. Якщо фонограма законно виготовлена за кордоном, заборона її ввезення на митну територію України буде суперечити принципам вільної торгівлі (якщо, звичайно, сутність запису не суперечить нормам про захист суспільної моралі); є) український законодавець не скористався правом обмежити такий вид суміжного права, як право організацій мовлення дозволяти чи забороняти іншим особам публічне виконання і публічну демонстрацію своїх програм у місцях з платним входом; ж) згідно з ч. 1 ст. 25 Закону № 3792-ХІІ, допускається без дозволу автора (чи іншої особи, яка має авторське право) і без виплати авторської винагороди відтворювати виключно в особистих цілях або для кола сім'ї попередньо правомірно оприлюднені твори. Однак згідно з ч. 2 ст. 25 та ч. 2 ст. 42 Закону № 3792-ХІІ, твори й виконання, зафіксовані у фонограмах,

відеограмах, їх примірниках, а також аудіовізуальні твори та їх примірники допускається відтворювати у домашніх умовах виключно в особистих цілях або для кола сім'ї без дозволу автора (авторів), виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм, але з виплатою їм винагороди. Отже, якщо міжнародне законодавство допускає встановлення однакового режиму для літературних та художніх творів, з одного боку, та виконань, аудіовізуальних творів, відеограм, з іншого боку, то є необґрунтованим встановлення Законом № 3792-ХІІ переваг у виплаті винагороди в другому випадку, нехай і за спеціальною процедурою за ч. 4 ст. 42 Закону № 3792-ХІІ.

З цього приводу автори доповіді [4] зазначають, що серйозні проблеми у галузі охорони суміжних прав виникають, коли люди в своєму звичайному житті використовують контент способами, які, на їхню думку, в принципі не можуть бути заборонені: ділячись з родиною вподобаними ними музичними файлами або копіюючи диск, щоб послухати його в машині. Виникає невинуватана неузгодженість між потребами людей і нормами закону. При цьому їм неможливо пояснити, чому вони можуть вільно дати почитати улюблену книгу другу, але не можуть зробити того ж у відношенні цифрової книги, або музики. Зокрема, відомий на весь світ американський Digital Millennium Copyright Act — Закон про авторське право в цифрову епоху, взятий за основу системи захисту авторських прав Google, жорстко критикується у світі як такий, що реально застосовується не проти інтелектуальних «піратів», а проти споживачів, науковців та законних конкурентів (not against pirates, but against consumers, scientists, and legitimate competitors) [13]. Існують відомості, що на сьогодні у Верховному Суді США розглядається питання неконституційності заборони на копіювання об'єктів авторських прав з використанням спеціального програмного забезпечення, оскільки така заборона порушує їх свободу самовираження і обмежує право робити що вони хочуть з речами, які придбали [14].

Таким чином, захист прав інтелектуальної власності знаходиться у складних взаємозв'язках і протиріччях з вирішенням питань доступу до інтелектуальних надбань людства. Надлишковий захист прав інтелектуальної власності гальмує економічний, науковий, технологічний та культурний розвиток суспільства, оскільки обмежує розвиток творчої діяльності суспільства, науки і культури та, врешті-решт, порушує права людини. Навіть у спеціалізованих міжнародних актах, присвячених охороні прав інтелектуальної власності, визнається необхідність пошуку раціонального балансу. Узагальнення міжнародного правового регулювання авторських і суміжних прав за дев'ятьма ключовим міжнародним актам у цій галузі (Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів, Всесвітня конвенція про авторське право, Договір про міжнародну реєстрацію аудіовізуальних творів, Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) про авторське право, Міжнародна конвенція про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення, Женевська конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм, Договір ВОІВ про виконання і фонограми, Брюссельська конвенція про поширення сигналів, що несуть програми, які передаються через супутники, Угода TRIPS) свідчить, що абсолютизація захисту цих прав не означає автоматичного приведення такого захисту до міжнародних стандартів. Останнім часом у світі склалося розуміння необхідності гармонізації інтересів суб'єктів авторського права та суміжних прав з інтересами суспільства на доступ до об'єктів цих прав.

Порівняння українського законодавства з міжнародно-правовим регулюванням свідчить, що в Україні на законодавчому рівні абсолютизується охорона авторського права і суміжних прав. У контексті міжнародного дискурсу щодо лібералізації обмежень на використання об'єктів інтелектуальної власності є підстави вва-

жати, що українське регулювання авторського права та суміжних прав не повною мірою відповідає сучасним міжнародним тенденціям. Перспективами подальших досліджень у цьо-

му напрямі є розробка змін до законодавства з метою запровадження мінімальних стандартів правової охорони інтелектуальної власності, дозволених міжнародно-правовими актами.

#### СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Еннан Р.Е. Правове регулювання відносин інтелектуальної власності у Європейському Союзі: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2010. 20 с.
2. Валле В. (Потехіна В.О.). Спадок Джеймса I та королеви Анни: охорона інтелектуальної власності у часі й просторі. Київ: Дух і літера, 2010. 216 с. URL: <https://tiptiktak.com/b3b1f6b65376ba6732aaa75ae84ad75a54348.html> (дата звернення: 10.09.2019).
3. Валле В. Творчий конфлікт. *Український юрист*. 2012. № 5. С. 54–55. URL: <http://jurist.ua/?article/141> (дата звернення: 10.09.2019).
4. Авторитетний обзор перспектив права интеллектуальной собственности в цифровой сфере. Изложение отчета группы британских экспертов под руководством профессора И. Харгривса (Ian Hargreaves): Проект Lex Digital Blog. URL: <http://lexdigital.ru/2012/030/#more-406> (дата звернення: 10.09.2019).
5. Комзюк Л.Т. Основні тенденції гармонізації авторського права ЄС. *Інформація і право*. 2012. № 1 (4). С. 33–39.
6. Юринець Ю.Л. Європеїзація українського права у сфері забезпечення культурних прав громадян: адміністративно-правовий вимір. Ужгород: Видавництво ФОП Сабов А.М., 2016. 460 с.
7. Юринець Ю.Л. Міжнародна система регулювання суміжних прав в контексті Європейської інтеграції України. *Інформація і право*. 2012. № 3 (6). С. 29–39.
8. Юринець Ю.Л. Международная система регулирования смежных прав в контексте европейской интеграции Украины. *Materiály VIII mezinárodní vědecko-praktická konference «Vznik moderní vědecké — 2012»*. Díl 6. Právní vědy. Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o. S. 34–38.
9. Абдуллин А.И. Право интеллектуальной собственности в Европейском Союзе: генезис, унификация, перспективы развития: дис... д-ра юрид. наук. Москва, 2006. URL: <http://www.dslib.net/civil-pravo/pravo-intellektualnoj-sobstvennosti-v-evropejskom-sojuze-genezis-unifikacija.html> (дата звернення: 10.09.2019).
10. Германова О.Г. Міжнародне регулювання авторського права і суміжних прав у контексті українського законодавства. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=264> (дата звернення: 10.09.2019).
11. Суд Евросоюза о полномочиях организаций вещания, о соотношении европейского и национального права и принципах толкования. Проект Lex Digital Blog. URL: <http://lexdigital.ru/2012/046/#more-571> (дата звернення: 10.09.2019).
12. Судариков С.А. Основы авторского права. Минск: Амалфея, 2000. 512 с.
13. Unintended Consequences: Twelve Years under the DMCA. Electronic Frontier Foundation. March 3, 2010. URL: <https://www.eff.org/wp/unintended-consequences-under-dmca> (дата звернення: 10.09.2019).
14. Американский Закон об авторском праве в цифровую эпоху оспаривают как неконституционный. REPLYUA. 24.07.2016 р. URL: <http://replyua.net/news/politika-v-mire/34872-amerikanskiy-zakon-ob-avtorskom-prave-v-cifrovuyu-epohu-osparivayut-kak-nekonstitucionnyu.html> (дата звернення: 10.09.2019).

#### REFERENCES

1. Ennan, R. E. (2010). *Pravove reguluvannya vidnosin intelektualnoyi vlasnosti u evropeyskomu soyuzi*. PhD (Law). Odesa [in Ukrainian].
2. Valle, V. (Potehina V. O.) (2010). *Spadok Dzheymisa I ta korolevi Anni: ohorona intelektualnoyi vlasnosti u chasi y prostori*. Kyiv: Duh i litera. URL: <https://tiptiktak.com/b3b1f6b65376ba6732aaa75ae84ad75a54348.html> (Last accessed: 10.09.2019).
3. Valle, V. (2012). Tvorchiy konflikt. *Ukrayinskiy yurist*, 5, 54–55 [in Ukrainian].
4. Avtoritetnyy obzor perspektiv prava intellektualnoy sobstvennosti v tsifrovoy sfere. Izlozheniye otcheta gruppy britanskikh ekspertov pod rukovodstvom professora I. Khargriva (Ian Hargreaves): Proyekt Lex Digital Blog. URL: <http://lexdigital.ru/2012/030/#more-406> (Last accessed: 10.09.2019).
5. Komzyuk, L. T. (2012). Osnovni tendentsiyi garmonizatsiyi avtorskogo prava ES. *Informatsiya i pravo*, 1(4), 33–39 [in Ukrainian].

6. Yurinet, Yu. L. (2016). *Evropeyzatsiya ukrayinskogo prava u sferi zabezpechennya kulturnih prav gromadyan: administrativno-pravoviy vimir*. Uzhgorod: Vidavnistvo FOP Sabov A.M.
7. Yurinet, Yu. L. (2012). Mizhnarodna sistema reguluyuvannya sumizhnih prav v konteksti evropeyskoyi integratsiyi Ukraini. *Informatsiya i pravo*, 3(6), 29–39 [in Ukrainian].
8. Yurinet, Yu. L. (2012). Mezhdunarodnaya sistema regulirovaniya smezhnykh prav v kontekste evropeyskoy integratsii Ukrainy. *Materiály VIII mezinárodní vědecko-praktická konference «Vznik moderní vědecké — 2012»*. Díl 6. Právní vědy. Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o.
9. Abdullin, A. I. (2006). *Pravo intelektualnoy sobstvennosti v Evropeyskom Soyuze: genezis, unifikatsiya, perspektivy razvitiya*. PhD (Law). Moscow. URL: <http://www.dslib.net/civil-pravo/pravo-intellektualnoy-sobstvennosti-v-evropejskom-soyuze-genezis-unifikacija.html> (Last accessed: 10.09.2019).
10. Germanova, O. G. Mizhnarodne reguluyuvannya avtorskogo prava i sumizhnih prav u konteksti ukrayinskogo zakonodavstva. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=264> (Last accessed: 10.09.2019).
11. Sud Evrosoyuza o polnomochiyakh organizatsiy veshchaniya. o sootnoshenii evropeyskogo i natsionalnogo prava i printsipakh tolkovaniya. Projekt Lex Digital Blog. URL: <http://lexdigital.ru/2012/046/#more-571> (Last accessed: 10.09.2019).
12. Sudarikov, S. A. (2000). *Osnovy avtorskogo prava*. Minsk: Amalfeya.
13. Unintended Consequences: Twelve Years under the DMCA. Electronic Frontier Foundation. March 3. 2010. URL: <https://www.eff.org/wp/unintended-consequences-under-dmca> (Last accessed: 10.09.2019).
14. Amerikanskiy Zakon ob avtorskom prave v tsifrovuyu epokhu osparivayut kak nekonstitutsionnyy. REPLYUA. 24.07.2016. URL: <http://replyua.net/news/politika-v-mire/34872-amerikanskiy-zakon-ob-avtorskom-prave-v-cifrovuyu-epohu-osparivayut-kak-nekonstitutsionnyy.html> (Last accessed: 10.09.2019).

Стаття надійшла до редакції / Received 22.12.18

Статтю прорецензовано / Revised 06.03.19

Статтю підписано до друку / Accepted 18.03.19

*Iurynets, J., Belkin, M., and Belkin, L.*

National Aviation University,  
1, Cosmonaut Komarov Ave., Kyiv, 03680, Ukraine,  
+380 44 406 7901, iurynetsjulia@ukr.net

#### LEGAL PROTECTION OF COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL LAW

**Introduction.** The development of the intellectual property law has been focused primarily on strengthening the protection of these rights. However, such enhanced protection leads to restrictions on the use of intellectual property. Therefore, it is necessary to find a proper balance.

**Problem Statement.** The issues of legal protection of copyright and related rights shall be considered by the national legislator taking into account the international regulations. At present, the world has created a ramified system of international acts in this area, including, in certain conflicting aspects that require comprehensive consideration and, at the same time, created opportunities for maneuvering between the different norms embodied in different acts. Therefore, certain aspects of the legal regulation of copyright and related rights under 9 key international acts (Berne Convention, Universal Copyright Convention, Treaty on the International Registration of Audiovisual Works, World Intellectual Property Organization (WIPO) – Treaty on Copyright Law and Performances and Phonograms, Rome Convention, Geneva Convention, Brussels Convention on the Distribution of Signals Carrying Programs Transmitted via Satellites, TRIPS Agreement) have been compared with each other and with the Ukrainian legislation in terms of optimization of legal regulation.

**Purpose.** To generalize international legal regulation of copyright and related rights and to compare it with the Ukrainian legal regulation.

**Materials and Methods.** The methods of documentary analysis and synthesis, comparative analysis, objective truth, etc. have been used.

**Results.** The legislation of Ukraine absolutizes the protection of copyright and related rights. In the context of the international discourse on the liberalization of restrictions on the use of intellectual property, the Ukrainian legal regulation does not fully comply with the modern international trends.



**Conclusions.** The absolutization of the protection of copyright and related rights does not automatically makes such protection consistent with the international standards. Recently, the world has developed an understanding of the need to harmonize the interests of authors (performers) with the interests of the society for access to the objects of these rights.

*Keywords:* copyright, related rights, exclusive right, and balance of interests.

*Ю.Л. Юринец, М.Л. Белкин, Л.М. Белкин*  
Национальный авиационный университет  
просп. Космонавта Комарова, 1, Киев, 03680, Украина,  
+380 44 406 7901, iurnetsjulia@ukr.net

ПРАВОВАЯ ОХРАНА АВТОРСКОГО ПРАВА  
И СМЕЖНЫХ ПРАВ В УКРАИНЕ В КОНТЕКСТЕ  
МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА

**Введение.** Развитие права интеллектуальной собственности двигалось преимущественно в направлении усиления защиты этих прав. Однако такое усиление защиты приводит к ограничению использования объектов интеллектуальной собственности. Следовательно, необходим поиск надлежащего баланса между интересами владельцев и общества.

**Проблематика.** Вопросы правовой охраны авторского права и смежных прав национальный законодатель должен решать с учетом международного регулирования. На сегодня в мире создана разветвленная система международных актов в этой области, в том числе и в отдельных противоречивых аспектах, которые требуют комплексного подхода, создавая при этом возможности маневрирования между различными нормами, воплощенными в разных актах. Поэтому сравнение отдельных аспектов правового регулирования авторского права и смежных прав по 9 ключевым международным актам в этой области (Бернская конвенция, Всемирная конвенция об авторском праве, Договор о международной регистрации аудиовизуальных произведений, Договора Всемирной организации интеллектуальной собственности (ВОИС) — об авторском праве и по исполнениям и фонограммам, Римская конвенция, Женевская конвенция, Брюссельская конвенция о распространении сигналов, несущих программы, передаваемые через спутники, Соглашение TRIPS) между собой и с украинским законодательством является актуальным с точки зрения оптимизации правового регулирования.

**Цель.** Обобщение международного правового регулирования авторских и смежных прав и сравнение его с украинским правовым регулированием.

**Материалы и методы.** Применены методы документального анализа и синтеза, сравнительного анализа, объективной истины и др.

**Результаты.** В законодательстве Украины абсолютизируется охрана авторского права и смежных прав. В контексте международного дискурса по либерализации ограничений на использование объектов интеллектуальной собственности украинское правовое регулирование не в полной мере соответствует современным международным тенденциям.

**Выводы.** Абсолютизация защиты авторских и смежных прав не означает автоматического приведения такой защиты к международным стандартам. В последнее время в мире сложилось понимание необходимости гармонизации интересов авторов (исполнителей) с интересами общества на доступ к объектам этих прав.

*Ключевые слова:* авторское право, смежные права, исключительное право, баланс интересов.